

EHRAMI KARAÇAM (*Pinus nigra* var. *pyramidata*)

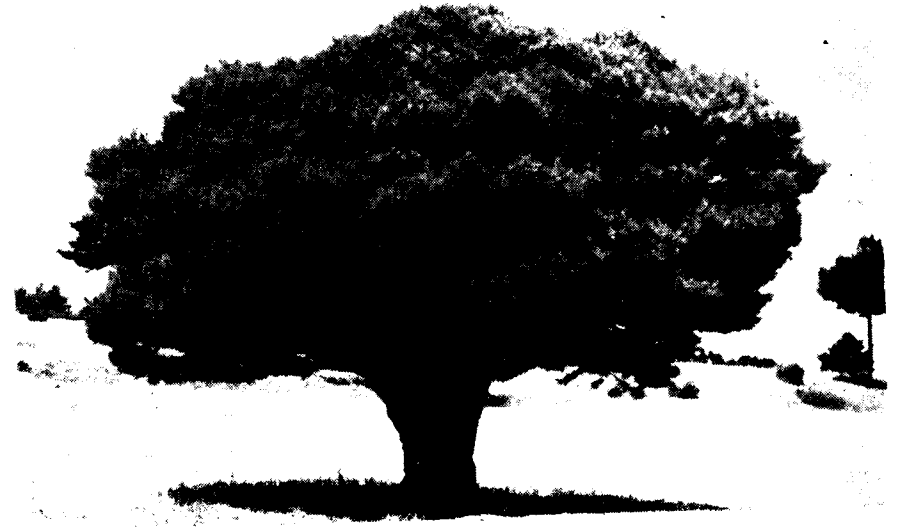
Yazan : Prof. Dr. Abdulgafur A c a t a y

1955 senesi yazında entomolojik tetkiklerde bulunmak üzere Tavşanlı mıntakasına gittiğim zaman işletme müdürlüğündeki kolleksiyon içerisinde servi çamı etiketini taşıyan bir sürgün dikkatimi çekti ve işletme müdür vekili Yüksek Orman Mühendisi İsmail Bursalı'dan bunun serviye benzer bir çam olduğunu öğrendim. Görmek ve tetkiklerde bulunmak üzere bir defa orman Mühendis Muavini İzzet Özkan ve ikinci defada Eskişehir Orman Başmüdürü Fikri Atmaca ve Tavşanlı İşletme Müdürü Cemal Medin ile birlikte bu çamların bulunduğu sahaya gittim.

Bilindiği gibi karaçamın Avusturya karaçamı (*Pinus nigra* var. *austriaca* Aschers. Gr.), Kalabırya karaçamı (*Pinus nigra* var. *calabrica* Schneider in Silva Tar. Freiland - Nadelh.), Toros karaçamı (*Pinus nigra* var. *Pallasiana* Aschers ve Graebner) ve Pirene karaçamı (*Pinus nigra* var. *cerennensis* Rehder Stand. Cycl. of Hort.) olmak üzere dört esas varyetesi mevcut olup bunlardan *Pinus nigra* var. *Pallasiana* Aschers ve Graebner Anadolu ve Kırım'da yayılmıştır. Karaçamın bu coğrafi varyetelerinden başka şekil varyeteleri ve melezleri de mevcut olup bunlar hakkında botanik literatüründe gerekli bilgiler vardır.

Son zamanlarda Bolu havalisinde karaçamın bir başka şekil varyetesi Prof. Fikret Saatçioğlu tarafından tesbit edilmiş ve *Pinus nigra* Arnold var. *Şeneriana* Saatçioğlu olarak adlandırılmış bulunmaktadır. Mezkûr varyeteye Tavşanlı'daki tetkik mıntakasının muhtelif mahallerinde ve Kütahya - Tavşanlı yolu kenarındaki tarla ve meşcerelerde de münferit olarak raslanmıştır.

Şeneriana varyetesinin habitusu Saatçioğlu'nun etraflı bir surette tavsif ettiği ve (Resim : 1) de görüldüğü üzere küremsi bir manzara arzeder. Tavşanlı mıntakasında tesbit edilen ve burada bahis konusu olan varyete

Resim : 1

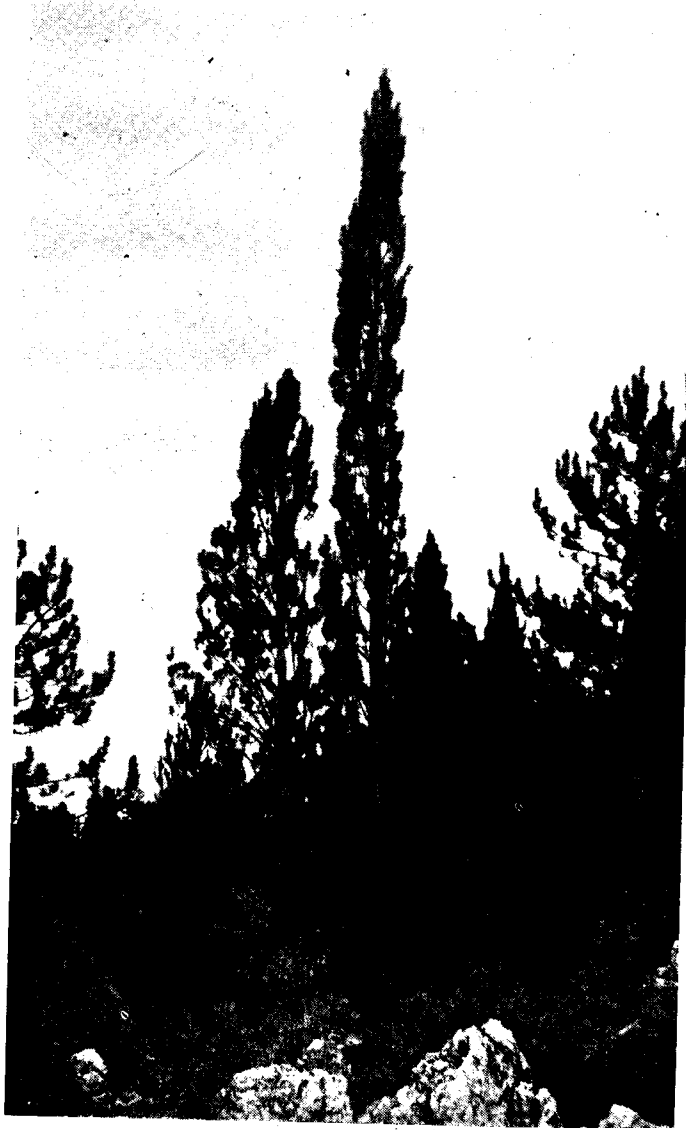
Yaşlı bir *Pinus nigra* Arnold. var. *Şeneriana*.
Abb. 1 : Eine ältere *Pinus nigra* Arnold. var. *Şeneriana*

Resim : 2

Ehrami karaçam meşceresinden bir görünüş (Vakıf ormanı - Tavşanlı).
Abb. 2 : Ein Blick über Pyramidenschwarzkieferbestand (Vakıf ormanı - Tavşanlı).

ise şekil bakımından *Şeneriana*'dan tamamen ayrılmakta ve karşıdan *Cupressus sempervirens* var. *pyramidalis*'i andırmaktadır. Bu itibarla mezkûr çama, şeklini esas alarak «ehrami karaçam» demek uygun görülmüştür.

Resim : 3

Resim 3 : Sütun şeklinde bir Ehrami karaçam (Vakıf ormanı - Tavşanlı).
Abb. 3 : Eine säulen föronige Pyramidenschwarzkiefer (Vakıf ormanı - Tavşanlı).

Büyüdüğü mıntaka : bahis konusu çam ağaçları Tavşanlı kazasına bağlı Vakıf köyünün güney doğusunda köye nazaran daha yüksek bir mevkide yayılmış bulunmaktadır. Mıntaka Tavşanlı'ya 25, köye ise 2 Km. kadar bir mesafededir. Burada tesbit edilmiş olan çamlar takriben 250 hektar genişliğinde seyrek bir meşcere teşkil etmektedir (Resim : 2). *Pinus nigra* Arnold, meşe, ardıç ve saire ile karışık olan bu meşcere deniz seviyesinden 1000 - 1100 m. yükseklikte olup güney - kuzey istikametini takip eden bir yayvan dere-nin iki tarafına ve bilhassa batı yamacına şamil bir yayılış göstermektedir.

Resim : 4

Ehrami karaçam meşceresinden bir grup (Vakıf ormanı - Tavşanlı).
Abb. 4 : Eine Gruppe vom Pyramidenschwarzkiefer bestand
(Vakıf ormanı - Tavşanlı).

Meşcerede meylin elverişli olduğu mahallerde tarlalara raslanmaktadır. Yer yer dışarıya çıkmış olan kayalardan anlaşıldığına göre temel taşını esas itibariyle kalker teşkil etmektedir. Toprak umumiyetle çok taşlı ve sathidir.

Bu sahada ehrami karaçamın genç, orta yaşlı ve yaşlı fertlerine raslanmıştır. Ağaçlar oldukça seyrek ve uzaktan bakıldıkta az çok tahribata uğ-

Resim : 5

Alt dalları hayvan tahribatına uğramış münferit bir Ehrami karaçam
(Vakıf ormanı - Tavşanlı).

Abb. 5 : Eine freistehende Pyramidenschwarzkiefer deren untere Äste verbissen
sind (Vakıf ormanı - Tavşanlı).

ramış bir çam meşceresi tesiri vermektedir. Piramit şeklinde olan tepeler bilhassa dikkat nazarını çeker.

Bu çamlar şeklen diğer karaçamlara nazaran farklı bir habitusa malik olmaları ve adi karaçama nazaran daha az gölge yapmaları dolayısıyla civar köylüler tarafından farklı bir muameleye tabi tutularak siyanet edildikleri tesbit edilmiştir. Bu sebeplerden dolayıdırki ehrami karaçama gerek meşcere ve gerek tarla içlerinde ve kenarlarında fazla raslanır.

Beissner - Fitschen karaçamın şekil varyeteleri arasında üçüncü olarak *Pinus nigra* var. *pyramidata*'yı vermekte ve bu çamın dallarının yukarıya müteveccih; ibrelerinin oldukça uzun ve doğru; kozalaklarının 8 cm. , büyük ve sivri olduğunu bildirmektedir. Bu kısa izahat içinde bu varyetenin kimin tarafından adlandırıldığı ve tavsif edildiği gösterilmediği gibi bulunduğu yer ve literatürde verilmemiştir.

Tavşanlı mıntakasında bulunan ehrami karaçamın habitusu esas itibariyle sütun şeklindedir (Resim : 3'e bak). Bununla beraber meşcere içerisinde sütun şeklinden ayrılan ve daha ziyade ehrami bir şekil gösteren tip ve fertlere çok miktarda raslanmıştır (Resim 4 ve 5). Sütun şeklindeki tepe-

Resim : 6

Kozalıklı bir Ehrami karaçam sürgünü.

Abb. 6 : Ein Pyramidenschwarzkieferzweig mit Zapfen.

lerle adi karaçam tepesi arasındaki tepe formlarının, melezleşmeden meydana gelmiş olmaları pek muhtemeldir. Zira bilindiği üzere çamlarda yabancı döllenme fazla ve daha verimlidir.

Oldukça sık olan ibreleri (Resim : 6) bilhassa yaşlandıktan sonra hemen hemen sürgün uçlarında toplanmaktadır. Dallar ana sürgünden 22 - 27 derecelik bir açı ile çıkar ve biraz sonra yukarıya müteveccih olarak büyür (Resim : 7). Yan dallardaki sürgün uzunluğu başlangıçta oldukça fazla isede bilâhara gittikçe azalır. İşte bu sebeplerden dolayı ağaç piramit şeklini alır. Ehami karaçamın yayılış mntakasında 20 - 25 m. kadar bir irtifa hasıl ettiği tesbit edilmiştir. İbrelerin uzunluğu fertler arasında bazı farklar göstermekte olup 5,5 - 12 cm. arasında değişir; fakat umumiyetle kısadır. Kozalakları küçük, ortalama 5,4 cm. boyunda olup nadiren 7 cm. yi aşmaktadır. Ortalama 2,9 cm. kalınlığında olan kozalakların bazıları

Resim : 7

Ehami karaçam fidanı.

Abb. 7 : Eine Pyramidenschwarzkieferpflanze

dikkat nazarını çekecek derecede sivridir. Kabukları normal karaçam kabuğunu andırır.

Bu varyete fazla dallı olduğundan tabiidirki gövdesi keresteliğe fazla

elverişli değildir. Fakat servinin yetişmediği mntakalarda onu temsil edileceği cihetle orta Anadolu ve orta Avrupa için çok güzel bir park ve tezyinat ağacı olarak tesis edilebilir. Tepesi karın toplanmasına elverişli olduğundan kar tehlikesi dolayısıyla karaçamın yetiştirilemediği mahaller için de tavsiyeye şayan bir ağaçtır. Fidanlıklarımızın bunu tamim etmeleri muvafık olur.

L i t e r a t ü r

1. Beissner - Fitschen : Nadelholzkunde, 3. Auflage, Berlin 1930, S. 395 - 405.
2. Saatçioğlu, F. : Eine neue Varietät von *Pinus nigra* Arnold (*Pinus nigra* Arnold var. *Şeneriana* Saatçioğlu, var nov.) Zeitschrift für weltforst wirtschaft 18 (1) 1955.

PYRAMIDENSCHWARZKIEFER

(Pinus nigra var. Pyramidata)

Zusammenfassung

Von Prof Dr. Abdulgafur A c a t a y

(Aus dem Institut für Forstentomologie und Forstschutz der
forstlichen Fakultät der Universität Istanbul)

Der zweck der vorliegenden Mitteilung ist die Beschreibung einer neuen Wuchsform bei Sshwarzkiefer (*Pinus nigra* Arnold) die im Gebiet artige Kiefer hat eine säulen - pyramiden - formige, bis 25 m. hohe Krone (S. Abb. 2 - 7).